

ABC

A Otroci spregovorijo približno pri enem letu, pri drugem letu znajo že okrog 30 do 50 besed.

B Otrok za dobro komunikacijo potrebuje dober govorni model staršev.

C Do govorno-jezikovnih motenj pride zaradi organskih vzrokov ali vplivov okolja.

Kdaj k logopedu?

Kako simpatični so ti naši malčki. »Amerika« namesto Amerike, »pece« namesto peče, »plidi« namesto pridi. Povsem normalno je, da gre otrok skozi različne govorno-jezikovne faze. Kakšne so te faze, koliko besed morajo otroci osvojiti do tega in onega leta, kdaj je treba k logopedu zaradi govorno-jezikovnih težav ... Vse to smo povprašali logopedinjo **Uršo Dular Kolar**, ki se je ljubezen do logopedije drži že 21 let.

Avtorica: **Andreja Hergula**

Kdaj sodobni otroci sploh spregovorijo? Je danes govorni razvoj počasnejši?

Večina otrok prvo besedo spregovori okrog prvega leta. Nekateri to storijo že pri devetih mesecih, drugi pa šele pri petnajstih. Razpon je torej precej širok.

Imate kot besedo v mislih »mama«, »ata« ali le npr. »ma«, »ta«?

Gre prav za celo besedo »mama«, npr. – torej neka stalna zveza med predmetom, ki jo otrok stalno uporablja za neki predmet. Vedeti pa moramo, da prva beseda ne pomeni začetka govora. Razvoj govorno-jezikovne (GJ) komunikacije se dejansko začne že ob rojstvu. Prvo leto je za razvoj predgovorno-jezikovnih sposobnosti zelo pomemben. Prva beseda je za nas le neki mejnik, da otrok začenja govoriti.

Zakaj dečki spregovorijo kasneje kot deklice?

Večinoma deklice res malo prej spregovorijo kot dečki, a v razvoju se zelo hitro izenačijo. Morda je to odvisno od kulturno-jezikovne pogojenosti. Nekako smo nagnjeni k temu, da ločujemo otroke po spolu. Dečkom ponujamo fantovske igre, deklicam dekliške. V tem skladu je vezana vrsta besed, ki jo otrok uporablja. Odvisno je seveda tudi od vzgojnega stila staršev, samega otroka, njegovih interesov, praktične uporabe, tistega, kar otroku koristi. Večina prvih besed je poimenovanje znanih besed: mama, ata, predmetov, lahko gre za čisto preproste glagole ali situacijske besede, včasih je pogost tudi »ne«.

Če pri 15. mesecih še ni prve besede, kaj potem?

Ni pomembno samo, ali otrok besedo pove, treba je biti pozoren, kakšno je otrokovo GJ razumevanje in komunikacijska zmožnost, kako uspe komunicirati. Pri enem letu spregovorijo otroci od ene do treh besed. Če pri 15. mesecih res ni nobene besede in se malček uspe sporazumevati ter razume, je treba še počakati. Vsekakor pa je, če okrog drugega leta ni GJ komunikacije, smiselno otroka peljati k logopedu, ki bo presodil, če gre za motnjo v razvoju.

Kako komentirate mlade mamice, ki s svojim otrokom govorijo po otroško? Ali to vpliva na otrokov govor?

Vsekakor. Otrok za uspešno GJ komunikacijo potrebuje dober, pravilen GJ model. Starši otroku dajo največjo popotnico za naprej, če z njim govorijo pravilno. Če pa govorijo po otroško, otroku otežijo delo, saj so te besede drugačne od pravega govora in jezika.

Ali lahko zaradi tega spregovorijo kasneje?

Lahko. Otroci se namreč učijo govora in jezika s posnemanjem, interakcijo, poslušanjem. Če ves čas poslušajo in posnemajo ta govor, ga tudi razvijejo. Podobno je s pomanjševalnicami. Veliko staršev oz. odraslih se z otrokom pogovarja drugače kot z odraslimi. Praviloma so pomanjševalnice daljše besede. Otrok pa sprva lahko govori kratke enostavne besede. Pomanjševalnic ne more izreči, ker so dolge in starši jih skušajo prilagoditi in iz teh popačenk naredijo še skovanko. Otroci imajo težko delo, da se spravijo na pravo pot.

Zakaj sploh pride do GJ motenj?

Prvi so organski vplivi. Če želimo, da se bosta govor in jezik razvila, mora imeti otrok zdrava čutila in centralni živčni sistem, primerne duševne funkcije in primerne intelektualne sposobnosti. Na drugi strani so vplivi okolja. Če je na teh področjih težava, je krog prekinjen, kar se lahko odrazi tudi pri težavah govora. Ni pa vedno tako. Če gre za strukturna odstopanja na področju govoril, kot je to pri razcepkih, je že zaradi fizičnih pogojev onemogočeno, da bi otrok govoril. S tem pa ni rečeno, da ne razume in da se ne more sporazumevati.

Kaj naj bi otrok znal povedati pri enem, dveh, treh in kaj pri štirih letih?

Ne bi ločila samo tistega, kar otrok pove. Pomembno je, da to, kar razume, zna uporabiti v vsakdanji socialni interakciji. Okrog enega leta se primerno odzove na svoje ime, zna razpolagati z vsakdanjimi predmeti, pozna njihove funkcije, pove eno do tri besede. V tej fazi rad posnema in se s tem

nauči tudi govora. V drugem letu je pomembna otrokova aktivnost, ki se vleče čez zgodnje obdobje in še kasneje, igra. Prek igre otrok dobi veliko izkušenj socialnih interakcij in komunikacija je vezana na igranje.

Kaj pa z govorom naredi dudu?

Duda ni najbolj priporočljiva, ker lahko vpliva na griz. Griz je pomemben, da se določeni glasovi lahko pravilno izgovorijo. Vsekakor pa je primernejša kot sesanje prsta. Smiselno je uporabljati čim manj.

Kdaj peljati malčka k logopedu?

Ob določenih starostih nam zasvetijo različni alarmi. Če se pri enem letu ne odzove na svoje ime, če ne razume preprostih navodil, da na zahtevo, podprto z gesto, ne da predmeta, ne vzpostavlja očesnega kontakta, izraža negativna čustva, se ves čas na enak način igra z igračami in to drugače kot ostali otroci. Če okrog drugega leta še vedno ni besed, ko ni sposoben tvoriti preproste fraze »ati am am« ali »mama pa pa«, da ne razume dvojnih navodil. Če pri treh letih otrok še vedno slabo govori, ga težko razumejo tudi drugi, ima težave pri razumevanju dvojnih navodil. Če ne postavlja vprašanj, saj vemo, da so triletniki pravi »zakajčki«. Če ima pri štirih letih velike težave z jezikovno strukturo, ne uporablja predlogov, težko išče besede, veliko glasov še ni razvitih. Pri petem letu, ko naj bi bil GJ razvoj v osnovi zaključen in je govor otroka že zelo blizu odraslemu GJ modelu, on pa ne zmore pripovedovati. Če so moteni glasovi, težave z zaporedji, takrat je smiselno napotiti otroka k logopedu. Prva stopnja je običajno osebni zdravnik, ki ga napoti naprej. Zelo koristno je, da nekaj o GJ razvoju vedo tudi vzgojitelji in seveda starši.

Opazam, da nekateri otroci še pri štirih letih ne znajo reči črke R, nekateri pa ob vstopu v šolo ne zmorejo pravilno govoriti, besede požirajo, jecljajo ... Kakšne govorne napake obstajajo v praksi?

V zgodnjem obdobju se pojavljajo težave z izrekom glasov. Do šestega leta naj bi bili glasovi razviti. Ni vedno tako. Toliko stari otroci imajo težave s sličniki, šumniki in glasom r.

Obstajajo tudi fonološke težave, ko imajo težave s slušnim procesiranjem, pojavljajo se odstopanja v fluentnosti govora, otroci podaljšujejo zloge, težko pridejo do nekega izraza (jecljajo), lahko imajo tudi glasovne težave, najpogostejša je hripavost. To so težave na nivoju izreke glasov. Obstajajo pa težave, ki otroka bolj omejujejo, tiste, ki se pojavljajo na nivoju jezika, v razumevanju, izražanju, uporabi jezika.

Kako otroci doživljajo dejstvo, da ne govorijo kot ostali?

Večina majhnih otrok se ne zaveda, da je njihov govor drugačen od drugih. Radi komunicirajo, ne glede na to, kako govorijo. Zato je tu pomembna vloga staršev, vzgojiteljev, odraslih, kako na to odreagirajo. Če mu dajo povratno informacijo in ga ves čas popravljajo, otrok to ozavesti.

Ni ga treba torej konstantno popravljati ...

To popravljanje ni smiselno, ker v razvoju obstajajo zakonitosti. Kadar ni razloga, da bi otrok zašel v neko odstopanje, tega seveda ne naredi. Zato, da otrok določenega glasu npr. ne izgovarja, obstajajo določeni razlogi. Druga pomembna stvar je ta, da je čustvena vez med otrokom in starši, večinoma med mamo in otrokom, zelo močna. Otrok na vsak način želi ustreči staršem. Če zaradi nas neki glas, ki ga še ne more izgovoriti, poskuša izgovarjati na drug način, naredimo več škode kot koristi. Če npr. z glasom r prehitavamo v otrokovem razvoju, lahko pride do napačne izreke. Tudi odrasli

ne maramo preveč, da nas ves čas popravlja in nam dajejo občutek, da nečesa ne zmoremo. Če ima otrok težave v izreki in jezikovnih strukturah, je smiselno, da po tem, ko otrok pove, še mi povemo, kako je prav in mu damo dober govorni model.

Ali starši, ki pridejo skupaj z otrokom na obravnavo, pogosto pričakujejo hitre rešitve?

Nekateri starši mislijo, da ima logoped čarobno palčko. Da bo otrok enkrat ali dvakrat prišel k logopedu in bo stvar rešena. Drugi imajo realnejše predstave.

Kako potekajo vaje z otroki?

Pri nas imamo pretežno predšolske otroke, zato želimo vse vaje integrirati v igro. Prvi cilj je, da se otrok počuti dobro, da rad pride, ti zaupa. Ko je odnos vzpostavljen, se je pripravljen potruditi tudi takrat, ko je malo težje. Ker vemo, da je govor, jezik proces, je treba veliko ponovitev in interakcij z okolico. To starši najlažje naredijo doma. Starši so pri nas ves čas prisotni pri obravnavi, tako da vidijo, na kakšen način se tu igramo in se tako lahko igrajo doma.

Imate kakšno zanimivost iz prakse?

Sam izraz logoped je precej zahteven. Včasih se je treba nasmejati, ko otroci iznajdejo zanimive skovanke zanj. Tako smo *legopedi, ludopedi, golopedi, govorici*. Včasih, ko je komu težko, bi se *izpisal iz logopeda*, tisti, ki jim je lepo pri nas, pa bi šli k nam domov na počitnice ali pa bi bili oni sami *nadomestni logopedi, ki bi se pogovarjali z otroki*.

Oglasno sporočilo

Slušna centra AUDIO BM še v Novem mestu in Trbovljah

Zaradi uspešnega poslovanja svojih slušnih centrov v stavbi Diamant v ljubljanskem BTC-ju in v bližini UKC-ja Maribor so se pri AUDIO BM odločili 6. oktobra simultano odpreti še dva, po enega na Dolenjskem in v Zasavju. Tam lahko brezplačno preverite svoj sluh in brez vseh obveznosti testirate kanadsko švicarske slušne aparate Unitron, ki se ponašajo z naravnim zvokom, diskretnostjo in dovršenostjo. Vedno imajo na zalogi kakovostne baterije za vse blagovne znamke slušnih aparatov – po izjemni ceni. V AUDIO BM poskrbijo, da je boljši sluh dostopen vsem!

www.audiobm.si